

Vesa Kallio kesk ym.

Kirjallinen kysymys tuomioistuinten määräraha-leikkausten vaikutuksista

Eduskunnan puhemiehelle

Hallituksen valmistelemat tuomioistuinlaitokseen kohdistuvat määräraha-leikkaukset ovat herättäneet laajasti huolta oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä. Resurssien riittämättömyys on ollut jo pitkään tunnistettu rakenteellinen ongelma. Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on selväsanaisesti kirjattu riittävän rahoituksen turvaaminen oikeudenhoidolle. Tästä huolimatta hallitus on päättänyt vähentää tuomioistuinlaitosten rahoitusta vuodesta 2027 alkaen. Samalla aiemmin myönnetty määräaikainen lisärahoitus ruuhkien purkamiseksi päättyy vuoden 2026 lopussa. Toimintameno- ja säästöjen yhteisvaikutus on noin 19 miljoonaa euroa aiempaan tasoon verrattuna. Tämä vastaa noin 270 henkilötyövuoden vähennystä tuomioistuinlaitoksessa. Leikkaukset merkitsevät koko oikeuslaitoksen toimintakyvyn olennaista heikentämistä.

Tuomioistuinvirasto on arvioinut, että vuodesta 2027 alkaen henkilöstövähennykset ovat väistämättömiä, eikä nykyistä palvelutasoa pystytä enää ylläpitämään. Tämä merkitsee oikeudenkäyntien käsittelyaikojen pidentymistä kaikissa oikeusasteissa, ruuhkien kasvua sekä kansalaisten oikeusturvan heikkenemistä. Rikosasioissa viiveet voivat johtaa rikosvastuun toteutumisen vaarantumiseen, riita-asioissa yksityishenkilöiden ja yritysten oikeuksien toteutumisen pitkittymiseen sekä hallintoasioissa esimerkiksi investointi- ja lupaprosessien viivästymiseen. Tuomioistuinviraston mukaan vaikutukset ulottuvat laajasti yhteiskunnan toimintaan, talouskasvuun, sisäiseen turvallisuuteen ja yleiseen luottamukseen oikeusvaltioon.

Tuomioistuinlaitoksen osuus valtion kokonaismenoista on vain vajaa puoli prosenttia. Näin ollen saavutettavat säästöt ovat valtiontalouden kokonaisuuden näkökulmasta vähäisiä, mutta niiden yhteiskunnalliset seuraukset voivat olla erittäin vakavia. Toimiva tuomioistuinlaitos on kiistatta oikeusvaltion ydintoiminto, jonka toimintakyvyllä on olennainen vaikutus kansalaisten kokemukseen yhteiskuntajärjestelmämme legitimitetistä.

Leikkausten vaikutukset korostuvat erityisesti alueellisissa käräjäoikeuksissa, kuten Etelä-Savon käräjäoikeudessa, jonka toimialueella pitkät välimatkat, väestön ikääntyminen ja alueellinen saavutettavuus muodostavat jo nykyisellään merkittäviä haasteita oikeuden saatavuudelle. Resurssien leikkaus merkitsee henkilöstön vähentämistä, istuntopaikkojen supistamista ja käsittelyaikojen pidentymistä. Tämä heikentää erityisesti harvaan asuttujen alueiden kansalaisten yhdenvertaista oikeussuojaa ja johtaa siihen, että oikeuden saavutettavuus riippuu entistä enemmän asuinpaikasta. Oikeusvaltion näkökulmasta tällainen kehitys on erittäin huolestuttavaa.

Kirjallinen kysymys KK 179/2026 vp

Leikkausten pitkäaikaiset kustannusvaikutukset voivat tosiasiasa muodostua valtiolle suoranaisia säästöjä suuremmiksi. Pitkittyneet oikeusprosessit lisäävät kustannuksia, vaikeuttavat taloudellista toimintaa, heikentävät kansalaisten luottamusta yhteiskunnan instituutioihin ja voivat pahimmillaan johtaa ihmisoikeusvelvoitteiden rikkomuksiin. Oikeudenhoidon heikentäminen voi siten muodostua paitsi oikeudelliseksi myös taloudelliseksi ja turvallisuuspoliittiseksi riskiksi.

Koska riippumaton, tehokas ja saavutettava tuomioistuinlaitos muodostaa yhden demokraattisen oikeusvaltion keskeisimmistä peruspilareista, on välttämätöntä arvioida huolellisesti, ovatko suunnitellut säästötoimet yhteensopivia hallitusohjelmassa asetetun oikeudenhoidon riittävän rahoituksen turvaamisen tavoitteen kanssa.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus arvioi suunniteltujen tuomioistuinten määrärahalleikkausten vaikuttavan oikeudenkäyntien käsittelyaikoihin, oikeusturvan toteutumiseen ja oikeusvaltion toimivuuteen valtakunnallisesti,

miten hallitus huomioi leikkausten alueelliset vaikutukset erityisesti harvaan asutuilla alueilla, kuten Etelä-Savossa, joissa oikeuden saavutettavuus on jo valmiiksi heikompi,

miten hallitus varmistaa, etteivät suunnitellut säästötoimet vaaranna perustuslaissa turvattua oikeutta saada asiansa käsitellyksi ilman aiheetonta viivytystä,

onko hallitus arvioinut määrärahalleikkausten pitkän aikavälin kustannusvaikutuksia esimerkiksi oikeusprosessien pitkittymisen, investointien viivästymisen, rikosvastuun toteutumisen heikentymisen sekä mahdollisten ihmisoikeusvelvoitteiden rikkomusten näkökulmasta ja

mihin konkreettisiin toimiin hallitus aikoo ryhtyä turvatakseen riippumattoman, tehokkaan ja alueellisesti yhdenvertaisen tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytykset tulevina vuosina?

Helsingissä 5.5.2026

Vesa Kallio kesk
Olga Oinas-Panuma kesk
Mauri Kontu kesk
Antti Kurvinen kesk